

Toch heeft Herman van Caspel een 'gezicht gekregen': in het archief van het klooster van zijn zus bleken zich namelijk familie-foto's te bevinden. We kunnen nu zien dat Herman zijn militaire dienstplicht heeft vervuld bij de luchtdoelartillerie.

Deze informatie was bekend bij het ter perse gaan van dit boek. Wanneer ook de zoektocht langs Duitse archieven voltooid is, zal Marieke op school een spreekbeurt houden over Herman van Caspel. Misschien dat dit verhaal anderen zal aanmoedigen ook een graf te adopteren.

Marieke Opsteeg legt bloemen op het door haar geadopteerde graf (februari 2011).

Dwangarbeiders

Er zijn veel meer mannen gedwongen in Duitsland te werken dan men zich doorgaans realiseert: tussen de 400.000 en 650.000. Al in de zomer van 1940 riep de bezetter Nederlandse werklozen op in Duitsland te gaan werken. Vanaf april 1942 kwam er een verplichting arbeidskrachten af te staan voor Nederlandse fabrieken en de overheid. Later verhoogden de Duitsers de druk: alle mannen tussen de 18 en 35 jaar moesten zich melden. Toen velen onderdoken, kwamen er razzia's. De leeftijds grenzen werden

in stappen verruimd. Dreigementen en zelfs fusillades verhoogden de druk om het aantal arbeidskrachten te bereiken.

Dwangarbeiders waren miserabel gehuisvest en het voedsel was slecht; velen zijn door ziekte en ondervoeding omgekomen. Bovendien was er voortdurend het gevaar van geallieerde bombardementen op fabrieken, spoorwegemplacements en steden. Men schat dat 30.000 dwangarbeiders zijn omgekomen.